

Бошко Томашевић

ПРИЧА КОЈУ САМ ЖЕЛЕО СЕБИ ДА ИСПРИЧАМ

(одломак из романа)

Писати, снег писати, причати о елементима, из себе, у себи склупчан ка једној прошлости, гредити, свијен у елементарно-своје које тече са мношвом док исписујем оно што припада жељи елемената у мени, њиховом архаичном тобоцу на мени. Поновити своје елементе: ваздух, воду, ватру, земљу. Као писање. Као суму својих елемената који ће се дати писању.

Било је то овако. Напољу ноћ, пада снег, ватра у пећи. Гласови оних који се враћају кући по снегу. Већ лежим у кревету. Дечак, имам пет-шест година. Требало је имати саонице простране, са запрегом, са залихама хране и огрева на њима за дуга путовања, са нечим на чему ће се кувати храна и око чије топлоте ће се човек нужно окупљати. Онда кренути. Путовати снежним беспућем. Овде под покривачем је *близина* свих ствари око мене, њен дах. Они, родитељи, којима сам ја бог, вечност, биће бића њиховог, су ту. Довољно је да склоним покривач са главе и биће ту под светлошћу собне лампе. Ено их седе једно крај другог. Отац чита новине, мати пребира по исцепаним облицима дрвета како би неку од њих, за ноћ зимску која долази, убацила у ведру пећ. Они. Ја. Сат на орману који куца. Ми. На жутом орману испред жутих дуња, испред тегли чија је садржина: лето унутра, сат наших сати, наших дана, годишњих доба. У ритму који смирује, у поузданом ритму дана и њиховог долажења у истост мога света, непроменљивог, са светлошћу увек истом у зависности од доба дана и годишњег доба. Са прозором, са кровом, црвеним, са димњаком сурим, преко пута. Пада снег. То гледам. Али сада, док то гледам у *онда оноја шренујка*, језик је беспомоћан, он не станује у „снег“. Снег који пада у светлост зимску, у ковитима, јесте *снег* ког се сада морам докопати, кружећи речима око њега. То је писање тога што хоћу да пишем. Тога што ми треба сада. Онда оно што је тада било гледано било је: прозор, тамо кроз њега снег ношен ветром, баш са *оне сџране свеџа љага снег одакле север долази*. Север долази к мени, из даљина. Снег долази из даљина. Са поља. Са поља пустог. Ја у топлој соби. Ја хоћу да се пружим по ономе што ме својом неизвесношћу изазива. Да кренем у оно што бих хтео да у себе увучем. Као својину. Да оно постане моје од кога се не бих одвајао. Кога ћу давати искључиво самом себи. Али, то шта ја хоћу за себе, не да се. Гледам га сада. Оно неће ка мени, неће у писање, у писљиво. Не да се. Елемент снег, предмет фантазме писања, ткање које би требало да води у оно што гледам, само је језик који гради на одсутности ствари. Када само језик говори, тада ништа не говори. Ништа. Кружити. „Ја морам кружити“, говорио је себи. „Сваки

човек који себе предаје писању ако жели да говори о стварима и елементима, кружи.“ Свеједно, до тога није могао да допре. Да ли ће моћи ? То остављање, напуштање живота без речи, то пропадање свега што се гледало, живело, додиривало, што је падало по њему, непрестано се удаљава и сваког часа је све даље. Бива магмом без речи. Matière anopunte. „Зашто је важно ово понављање живота кроз писање“, питао се. Добро је знао, пак, да на то питање себи не сме да дâ одговор. Небо ове светлости, овога дана небо је ту. Лето о Преображењу. Тако, сада је ту. Пише. Лежи под шатором речи. Ушао је у писање. Око њега је међава. У висинама летњег неба шушти јабланово лишће. Изашао је из писања. Ветар завија, идући према зими. Напушта лето. У шатору је топло. Поново је у фантази онога о чему жели да пише. Мирише међава која мора да изађе на дневну светлост како не би било ноћи у међави. Само белине. Али ноћна међава, она, подиже шаторе снова. Носи бајку. Пробија се са ветром кроз светлуцање које ћути. Нигде времена. Само пропадање кроз белину, која мрви кораке, који разарају снежну површ. Када се окрене, види своја стопала на снегу. То је он. Он, тамо, ту био, у тим стопалима, која он сада гледа. У свести не може да повеже своја стопала, себе, снег, белину која се отискује у бескрај. Око њега су. Беше једна бесконачна белина ту. Покопан овде би могао да лежи. Да никада не устане, када онај час дође, само да ту лежи, од онда ка сада, које ће доћи. Умрети усред снега. Не бити патња на кревету усред свињаца живота. Болничке сестре које крај њега пролазе, како се пролази поред смрти, поред ругобе смрти, припремају се на крају свог радног времена да крену ка својим јеленима, ка деци својој, у склоништа Живућег Света. Ваља припремити продужење врсте, нови живот за нове сестре, за нова четири стара зида, док неко други лежи прикључен на апарате, на бесмислене траке још-живота, само привидно неко други, јер врста траје, први човек, прва жена, вечна суштина. Свега тога нема у овој дивљини. Шатори састављени од речи и гледања у њему су. *Где су ме снови исцрпљили.* „Ја вадим књигу из себе“, помисли одједном. Није знао куда иде. Не зна куда иде, куда ће га следећа реченица одвести. Шта ће га на путу срести. *Око њега све њише.* Око њега је све залеђено. Пада вечерња магла. И река са његове десне стране, коју види крајичком ока, је окована ледом. Преко ње прелазе саонице. Прећи ће на другу обалу. И онај ко њима управља упутиће се равним, хладним пределом. Према некој унутрашњој светлости у правцу где му се налази кућа или салаш ићи ће. Путоваће до касно у ноћ. Кљусе које га вуче познаје пут. Прашњави летњи, излокан кишамма јесењи или онај зимски, затрпан дебелим снегом, свеједно. Ако би он био тај који седи на саоницама скупио би се под сву своју одећу коју на себи има, и слушао би салинце. Треба то разумети. Оно дете које је он и које стоји испред прозора, сâмо, управља поглед према улици којом пролазе санке. Има жељу да се на њима нађе и да по том шуштању – које долази од међусобне сљубљености снега и металом окованих салинаца – путује далеко изван града. Да пође према нечему што још не зна шта је то што је изван његовог свакодневног боравишта. Не зна још да је изван тога града тамо пустиња, ледена, по којој сада влада царство белине, раскош магличастог иња, налик млеку кога је јутрос за доручком оставио у шољи. Сазнаће када први пут буде сâм изашао из варошице у којој се родио, да тамо иза последњих кућа на утринама одакле се даље иде према северу и са које стране му увек долази снег, постоји оно о чему он

у ноћима сањари: бела пустош по којој би могао да пише, онако како ће по белини хартије писати једном када томе дође време. Неопходност да се пише *снеј*, да се по њему уписује *снежност* *ствари снеја*. Одатле се иде према сањарији завејаности. Коју је он увек видео као топлину. Као лежање усред раскоши бића и распрострањање по бесконачности која иде даље од њега, али му се и враћа, јер у бесконачности људско биће је увек усред света. Уплетено у близину ствари. Одакле човек говори. Одакле пише. Може се писати само утонуо у близину. У ствари које су близудалеко, присутнедалеке. Као онда када се припремало писање које ће започети *онда једном*. До *шта* да се неће писати. Биће се унутра у чистини саме ствари. *Лежим на снеју*. *Не, не лежим: распростири сам по њему, као што се бива распростири по прабини, коју не видиш, јер си у њој, са њоме*. *Јасна небеса*. *Нејасна небеса: вејавица је*. *Чистина која лови*. *Писати по чистину!* Ипак, неопходно је, како бисмо са нерасположивим располојали, да се мало удаљимо. Тако боље видим *право* у снеју. *Бразде салинаца санки које поуда мало пре прабоше*. *Нечистивост прабова пак осјаје*. Они воде у било коју даљину *иде не постоји разлој за овај или онај правац*. Сви *правци* су *мојући*, сви *подједнако важни*. *У околности сам као када ми преглежава писање још-ненаписаној*. Докле *од писаца напушта написано, јер је написано, оно још-ненаписано се ошвара као мојућности са безброј праваца*. *Биши пред ненаписаним исто је као сјајши под небесима са неуређеном равницом под снејом*. *Чини се да се пред човеком може да ошвори једно бесконачно „има, постоји“, које ошвара урлике простира без прања, доводи у присућности ствари за шта недостјају речи*. *Пред њима постоји само једна бесконачности Чега?, никакво одређење, никакво именовање*. „Тренушак ошше безимености.“ *Ствари су по, али их се човек не докојава*. *Прелазе у не-ствари, али су још увек ствари, још увек присућности без имена*. Тако сам на исти начин ја *распростири по снеју*. *Та распростириши је све*. *Штоја, „иши да не кажеш ништа*. *Пиши да нешто кажеш“*. То је смисао писања као и *снеја овде*. *Увек-снеја*. *Увек-писања*. *Човековој бивања на земљи*. *И када, коначно, све по хоћу да повежем у један пишенични снот, у једно прошезање смрћности, пред очима увек смрћности, смрћности увек, без прекидања штоја што ме ошшејено убија, убијајући ме свакој прена, ја моју да будем само земља на којој лежи снеј над којим су небеса која видим да одлазе, а њихово крешање које ледом моју да зауставим само подвоспирчавањем штоја крешања: убележавајући их по природи моје људскости писањем: облаци су убележени писањем*. *Па ошши назад: писање наликује облацима*. *Да би на крају крешање штоја свега ошало шакво какво јесте*. *Живој на својој страни, писање на својој*. *Да би прајало у необухвају као две обале Ничеја*. *Случајности*. *Неслучајности*. *Објашњивости и Необјашњивости*. *Чему, шим несјојивим паровима, ми дајемо привремени смисао*. *Јер, када писањем понављам оно после једноја гоађаја, циширајући гоађај, понављајући ја речима, у њему већ ошшојава заборав, прај свећлости, не свећлости сама*. Ипак, срећом, каже Бланшо, језик је ствар која ствари и изван њих самих, приморава да буду присутне. Писати, стога, није нешто што је с оне стране света, али оно, исто тако није ни свет. Оно је садашњост ствари пре него догађај света, моја свест без мене, светлећа пасивност минералних супстанци, светлост из укочене дубине. Писање није онај снег кога „пишем“, оно је тражење њега, потрага за њим, не снег, но свест о снегу, без његовог бића. И у томе се састоји сва меланхолична природа писања.

Ипак, пишем. „Ја пишем ово што је овде написано“, помислио је. Пише даље. Пише о открочењу снега, што „открочење снега“ разара. Кружи. У међави кружити. Ићи, наводно, напред, а не знати да у ствари кружиш. Да нема ничега на шта се око може да ослони. Написаће оно што је видео и шта јесте. И не само о снегу. О тајни седам звезда и седам елемената писаће које је за живота видео на десници Његовој. Белина у равници јесте седам звезда у ноћи, хладној и осам елемената, поред неба, земље, воде и ваздуха јесу дуд, трска, липа и јаблан. Овај последњи је и звоник над равницом под чијом сенком стоје и жито и мак и памћење. И једна велика штрудла с маком, недељна, његове матере. Која треба да буде записана у књигу. Он неће писати о великим стварима. Није он Ден Браун, Дон Делило или Томас Пинчон, чије књиге шкропе књи-жаре света и таштине њихових аутора. Он пише о Божјој недељној штрудли с маком, о недељама с испеченим колачем боје јасписа, сарда и смарагда поткађеним мирисом вишања и храстовог дрвета из пећнице с којим је он, од почетка свог живота, ишао да куца по вратима света. Као Пруст са својом мадленом. И једном, са колачом у устима, између година 1967. и 1971, видех врата отворена на небу и чух глас први као трубу где говори са мном: „Напусти ове своје пределе у којима си од рођења и видећеш још многе друге таштине, стубове цветних палача, на тргове и клетки многе ћеш ступити с улазима и излазима источним и западним, северним и јужним, стећи ћеш искуство и примити наук. А ја ћу те сачувати од искушења.“ Али још неко време је морао да буде тамо где се био родио. Снегови су и даље падали ту где је он сада, трске шуштале. Бесконечан простор био је пред њим. Рађао се, чинило му се, сваког дана и стога је још увек боравио у близини многих ствари.

Нема сећања. У Забраву се не чува ништа. Заборављено јесте: без чуда, без дубине и вечности. Чекати на речи. Познаје он одавно ово Бланшоово искуство. Искуство човеково је поновљиво, исто. Види негде далеко јабланово дрво. Шушти. Ићи према томе стаблу. Једном или безброј, свеједно. Он иде. Иза су његови родитељи, гласови њихови. Шуме јабланови. – Зашто је потребно да се ово запише? – Потребно је! Потребно – коме? Саопштавамо своје усамљености. Нас нема у томе саопштавању. Говоримо, пишемо *saga*. Како се домоћи онога што је било. Није *било* – сада је. Село је у тами. Ноћ, летња. Идем са родитељима. Чујем њихове гласове у разговору са неким људима који нас на томе путу прате. И они иду у истом правцу куда и ми треба да идемо. Из даљине долази невреме. С времена на време јавне се светлост преко неба. Чује се ветар у грању јабланова. Шуме јаблани. Колико ме у свему томе нема?! Откада се тога сећам? Свакако не од тренутка када се тренутак збио! Дошло је после, једном после, и постало важно. Уградило се у мене то моје, за које нисам знао, *онда*, да је моје или да ће то бити. Догађаји нас сачекују накнадно. Од њих добијамо тек *после*. Када постану недохватљиви, када умру у нама. Као оно семе из Библије. Тек када умре много рода роди. *Игем њако*, сећам се. Речи за *џо* тек треба да буду пронађене. Трагати за њима. Време је одјека. Унутра сам у малим шкриљцима ноћи. У свицима. Топла ноћ. Мрак је ту као колевка. Оно у шта се поуздам, јер час је велике близине, јесте: гласови родитеља, небо имам, земљу пода мном имам, пролазимо поред цркве, беласа се као брод у тами. Циља имам. Ући унутра у оно што ме чека када изађемо из

овог мрака. Кључ у брави ће се огласити звуком. Са том ствари, са прекинутом тишином. Тај пут поново прећи. Сада. Хајде, упали светлост пута. Само са речима. Нема приче. Само фрагменти. Ући у то пуно, које боли, кога нема, које је савршена обмана, које је без значаја, јер је обмана, које је заборављено без чуда, без дубине, без вечности. Ово сада, овде је утешно-неутешно. Дан недељни, светлост августовска, некако у то време могло се збивати *оно*, давно. Али сада је недеља, ова светлост овде ове светлости, полице са књигама, набрајати ствари које ме окружују, празне, јер су сада овде са мном и ко зна да ли ће успети да постану оно за чим ће се једном трагати као што за *оним* сада трагам. Неке ствари неће имати времена да се претворе у сећање. Да се претворе у нешто *оно неїга, некаг*. Смрт ће прекинути тај пут коме је за *оно неїга, некаг* потребно много времена. Где су они јаблани од онда ? Ево, ту су. Од чега је сачињено шуштање ? Најпре беху сунчани дани, велике топлоте преко дана су биле, много прашине у коју се завлачим, коју удишем, јер је она то ту, оно у чему сам, магла у којој чујем запрежна кола, глас кочијаша који гони кљусе кога не видим, увијен сам у где не беше сати, где нема дана, умотан у фрагменте, у глад коју сада осећам за тим, кога нема. Толико пута исти осећај беспомоћности, урлика бесмисла, јер су урлици бесмисла сада за мене смислени, јер то је тако, одакле се не може изаћи, јер излаза никада није било, јер ми није ни требао, нити сам знао да је потребан, нити да га може бити, јер га нема. Јер га *нема*. Живео сам у организацији свога тела. У структури ћелија свога тела. А да је било немогуће сазнати шта је то што ме организује, што ме има, чега сам ја – ја. Уморан сам од незнања. Не знати. Постоје слике у које сам укопан. Нема речи за то. И залуд је писање. Непотребно иком. Осим мени. Вратио бих се у оно о чему овде пишем. – Немогуће је! Мати умрла. Отац умро. Распаднута тела, кости, доле у равници. Мој отац кост, мати кост. Равница, доле, земља. Земља им је доле, као и мени сада земља, без те њихове земље. Ништа не разумем. Шта овим откривам? Извлачим *ситуацију* на светлост дана. Покопавам је. Истога часа. Није јој суђено да живи. Све случајности које су биле иду према другим, непоновљивим исто тако као и прве које су ишле према другим и безбројним. Смисла у *реконструкцији* нема. Само оно мртво нас прати у писању. Па ипак, *ослањам се* на писање. Да га буде тамо и онда када не будем имао свест о томе да ја сада пишем. Пишем када ме нема у писању. Када сам ишчезао. Пишем када мислим *оно*. Горе је светлост живих. Доле је светлост светлости мртвих. Лећи уз њих. Док времена има, док сам још жив. Ко је још легао жив уз мртве родитеље, уз њихове кости, у гробу, на гробљу? Гробље? Појам. Недохватливо. Вејавица када сам матер сахрањивао. Кестени на пролећној киши када смо, мати и ја, оца сахрањивали. Отада, најпре гњилост његовог тела, потом се иде према белокости. Ваљда је тако. Када сам пре четрдесет година мислио да ћу мислити о оцу после *онда*, после четрдесет година које су сада овде, био сам млад. Ово пише човек, готово старац. Загледан у смрт. Смрт које нема, јер долази. Коју никада нећу видети. По овој твари ћу пасти, по овој земљи. Неподношљиво-подношљива је та чињеница. Толиким апоријама смо изложени, толиким бесмислицама. Ничему смо изложени, непрестано. Срећан је онај који се није родио. И који се никада неће родити. Тек је он срећан. То је моје *вјерују*. Гледао је онај пут, *ону ноћ*. Док шїме јаблани, овде где је он сада једна је другачија стварност. И као да га је двоје. Као да један гледа кроз прозор

другог. Човек, та покретна животиња, нема светлост твари. Дубоке, тавне елементе носи са собом. Углавном, и не зна да су са њиме. Само се тек понеки осмеле да уђу у блаштишта душе. У поља душе, свеједно. И она се огласи и види. Он гледа. Желео би да види све листове јаблана који су *онда* творили онај шум који му је сада толико потребан. Где је твар тих листова, тога лишћа, на којој дубини у земљи лежи хемијски састав тога лишћа некад и шта би имао од тога када би тај хумус могао сада да држи у руци? И да га сада држи у руци, нема оне ноћи, нема невремена које се припрема, нема више његових родитеља и њихових гласова, он није Творац да све то поново састави и постави у исти простор и време. И – ко зна – да ли је и Творцу могуће да поново састави оно време. Довољно би било да једна влас недостаје у свој тој композицији и да више нема онога чега је било некада. Можда се један лист са једног од *оних* јаблана дигао у висине, пао у дубине, изашао у неконтролисано света, постао заувек не-лист, неразнајан, за кога и сâм Творац сада говори да га није ни било. А када Творац каже за нешто да га није било – онда га неће никада ни бити, нити га је било, нити постоји. Ја не могу да вратим шум јаблана оне ноћи. Није их ни било. Ево речи које се ломе да сасвим грубо и сведено отворе окно времена и простора по коме сам био онда и слушао онда оно. Један простор и једно одређено време умиру као и људи. Само један-пут. После може бити и овако и онако, никада оно у чему се састоји део наше смрти и део нашег живота. Зашто стога не причам о сада? Причаћу. И то *saga* неће бити ништа лакше да се оваплоти у речи, колико ни оно чега одавно нема а има потребу да поново изађе на светлост дана. И не може. И неће моћи. Једном, само једном, каже песник.

Ноћни вихор носи лишће испред наших ногу. Суво лишће убијено у подневима летњих дана када сунце немилосрдно пржи и цеди сваку влагу из дрвећа. Ту где је сада хучна ноћ кроз коју идемо. Већ смо зашли у другу улицу. Ушли у још већи шум, јер предео је по својој дужини био цео саздан од густих крошњи дрвећа и ниских, полеглих кућа, наизглед збијенијих због невремена које се приближава. Све чешће су муње паралеле небом, осветљавале кровове кућа и капије слепљене са тлом, кућне димњаке у висини и црна стабла јаблана и топола. Иду те људске сенке кроз ноћ. На зиду поред кога пролазе прате их њихове силуете. Као да је реч о цртежу на листу хартије. Давни Ласко мога сећања, слике навејане на бедеме кућа, покретне, ношене нашим ходом ка једним *џамо*, циљу нашег пута коме се приближавамо: једној капији, уској, кроз коју ћемо проћи, најзад, заштићени мемлом ходничких зидова, упалити светлост. И све ствари које смо поподне ту оставили у реду-нереду, својственој *ондашњој нашој журби*, пробудиће се. Бићемо ту, најзад. Оно *најољу*, невреме које се већ згуснуло у своје чисто остварење, са крупним капима кише, са урлањем ветра који се пробија према пољу, уз грмљавину која се ваља путем кога смо иза нас управо били оставили – укива се на плочу овога написаног. У језик, у висинама повијен, као јаблан, према сећању. Када се буде легло тамо где сам *онда* био легао: у мекост кревета који мирише на озон, који улази кроз одшкринут прозор са гласом завијајућег ветра, помало већ ослабљеног па могу да чујем гласове родитеља – писаћу ово које је овде *оно* било записало. Пишем ту површ по којој лежим, *некад, онда, оне ноћи*, да бих са све оскуднијим сећањем резбариио по њој. Ветар и писање, јаблани и писање, муње, гласови и писање, мириси и писање: све сами опилци контингенције који се поводе за

овом руком која ово пише, која пише пре свега писање; чежњиво бушење ка дну које тражи ризоме, жилице муња оне ноћи, која одавно више није она ноћ, но честица запала за око које би да сузи уколико меланхолично-радосно угледа траг. *Наћи се у руји, на дну рује, у скоро ѿошћуној самоћи и ошћриши да ће вас једино ѿисање сѿасиши*, каже Маргарет Дирас. То што сада радим је то. Пребирање честица прашине како бих их ставио на сигурно место: у писање које се исписује пред једном непознаницом. Иде ка једној непознаници. И та непознаница није само оно што је било и прошло, но много више оно што је ту и сада. Писање чува остатке. А остаци су све: сушност једног трајања без икаквих вишкова. *Све*: оно прошло и ово сада, једна линија саграђена од тачака, које спојене у непрекидност линије пре-дају човеку оно *Ћејово-своје њему ѿриањајуће*: чистину бића. Гледа ону ноћ. Сада: *јовори биће*, чији смисао лежи у „*мисћерији срца*“. Онај ко пише то говорење којим *јовори биће* држи биће у рукама. Писање кристалише. Показује стожере идући уназад, ка целини. Од живота протеклог и оног овде „*сачиниши дело, своје дело*“. Ветар хучи кроз летњу ноћ, са капима кише. Лагано приања чиста близина сна уза ме. Бити тишина, она од онда, из које ће изронити писање те тишине. Њу понављам сада. Много после када сам ту тишину слушао. И тек сада је она зашла у једно давно *сага* о коме пишем. Које пише. О тој тами тада. О чистој лепоти таме са мирисом озона. Лагано окретање земље око вратница док тонемо у сан, спуштајући се ка медном саћу извора. Још бејаш на почетку живота. Када сваки дан и свака ноћ изгледају као јутро. Како код већине људи дуги низ година и изгледају, док нешто не дође да претумбава срце таме положено у живот сваког човека. Јер никада не беше, од када је света и века, да извор остане нетакнут. Не постоји ниједна светлост извора толико јака да једном не може да избледи. Нисам то знао тада. Зато сам и могао сањати чисте ледине под снегом и беле облаке подно плавог неба све док добошар ударајући у добош није прошао улицом.

Понекад се говори се о неместу једног путовања. О елементима који се задржавају на точковима старих сељачких кола којима путујем. Једном са мајком и још једанпут са оба родитеља, једног лета, кроз равницу. Сакупљено је и збрано било тада све оно што сам једно време налазио свуда и сада после толико десетлећа налазим га само у ротулусу који се око себе увио. Треба развити тај ротулус и разабрати речи на њему записане. Оне садрже имена елемената. Мојих елемената, оних који су то за мене временом постајали. Не онда када сам их по први пут гледао, но много времена потом. Треба човеку дуго да поживи, да дуго гледа исто, да га потом заборави. И једнога дана, наизглед из ничега, родиће се светлост давних предмета и предела као први пут виђених, а знаних. То потом постаје прах и тек понекад и код ретких људи рађа потребу за исписивањем трагова тих предела и предмета сачуваних у сећању. Тако се, каткад, јавне трска која шушти над сиво-жутим барама, птице које лете на југ по јесењем небу пре него што га тама склупча у црну јабуку, дрва за зиму која миришу на шуме букове из даљи које се само ноћу могу видети. А понекад се све то и много шта друго сабере у једну слику и као на надреалистичком платну гуши једно друго, не раздвајајући обресе прича-сећања једних од других. Постоји једно име за то: тропизми. *Les Tropismes* Натали Сарот. *Треба ухваишиши ѿренушиак шиако шио бисмо ја увећа-*

ли, развили. Распространjenost једног елемента по нама, у нама заборављеног, предаје нам се каткад у опорости, у робустности, с мером, изненада упали се, засветли, падне на наш пут, са нама иде, и као да и ми са њиме у своје семе гредимо, оно које је по нама, у нама, већ. Слика је то некаквог круга. Семе постане честица, а честица твар невидљива, по нама. А ми на сваку ту твар пали. Такође, невидљиви. И кружимо. Ми на твари, твар на нама. А све би то могло да се представи сликом једног огледала. Оног које, како пише Калвино, одражава далека бића и скривене пределе и предмете, те нам из њега дојахују праствари нашег живота, елементи пракрајолика душе који су некада били са нама, а сада их тек зрцаљење његово враћа пред нас. Тако нам суштост огледалне твари умножава бродић кога смо некад давно пуштали низ јендек препун воде, наше руке које секу парче зове да би од ње сачиниле свиралу, залазак после кише у крушково стабло у цвету, пловидбу кроз мирис липа у јулу, брање цвета мака крај пољског пута, улазак у шум барске трске, палост по огревном дрвету за зиму док дрво још мирише на своју влагу, на шуму недавно напуштену, а далеку. – Зар је то све? – Цео живот само то? Не! То су потпорни стубови на безобаљу које станује у нама. Свирала од зове – дубоко, падајуће зелено по нашој глави, док сунчано подне пржи само ст дрвета, травке на земљи, а ја неко који сече мекост и мирис и светлост твари која тако пада по свеположеном моје коже, мојих ћелија унутар мене, које су одлучиле: „сећи зову“ у час, један час, једног живота пред једном биљком, ове земље, ту. Онда. Када се исто тако улазило у трску. Не „улазило“, но се падало доле у шум трске, која меланхолично шушти, која боли, јер шушти, негде, под сивим, врелим небом, по-подневним, које притишће и спушта поглед према сивој води, таласима које ветар подиже, заједно са црним чамцем у тршчаној луци. Апсолутни ужас пејсажа који кричи, обневидео од пропадања у нечији живот, у нечије тело, које, тело, ћелија, оно што преноси дрхтај несвести према свести о очају, пати. Јер, то је напуштеност твари и бића, улазак у аветињско несугласја, пропадање у пустош безмирисну, разнесеност по сивом своду, који се набира, бежећи од нас, који бежимо од њега према зеленим фолијама траве изнад којих се извијају липова стабла која прекривају поља главе и поља ока, по лицу додирују, благо, као Божјом руком, мајчинско чудо у нама, сан утробе океанске, плаветнило, нежно саће по катовима ситости и сна, лакокрило као лептир који клизи уз стабло липе, сусрећући пчеле на пола пута до плавети која се њише, мирисна, по угловима мојих очију, по сенкама млечнозеленог тајанства, сањајући ме, који сањам, кога сања васељена и случај, на месту случају, у трену простора који ми преда мном прибавља црвену макову булку. Видим је у њеној самости, крај пута, који пролази крај мене док њиме идем ка лету, у једној равници са јулском жегом над земљом, још једром после синоћне кише, натопљеном сјајем кратке ноћи, зеленога јутра и инсектима, које су порађале муње и громови. А њих шуме и њихова стабла, чија сен мирише већ док јој се приближавате. Свеједно у које доба године. Јесења стабла миришу на лето и на кише које су туда пролазиле лети, око летњих поподнева. Када жар сунчев отперја према зимском солстицију падају сиве магле и дрвосеча залази у шуму. Полегле кладе стабала на трави. Дуги, па кратки сев тестере. Кроз кратак дан. Према мени је доведено то дрво из шуме. Са летом дивљих гусака, које су одлазиле према другом лету. А у двориште се смештао мирис хладноће и мирис дрвета,

посеченог. Необична близина ствари зиме и ствари присности. Када ће дрво ући у кућу, па у пећ, па у жар, у сањарију која са снегом долази у рану вечер. Дрво које је *ћоложило* свој свет преда мном. Са његове храпаве коре љушти се маховина, на поду собе је. Давно зелено-бели лишај. Вечер која гуди у пећи и дува ветровима кроз жар. Ту сам се сакупио. Ту ме је(сте). Какви бокори протекле смртности! Заобиђене. Још увек, а занавек ту – „дрва за зиму“ – само те три речи ушле у око, док преко очију небом плове дивље гуске. То би могао рећи сада. Он који постоји само у ковчегу, затрпан у језику-земљи, који не види ништа осим речи које сада пише, које је написао, док остале не види, јер пред собом нема плана, пушта да једна по једна реч дође када дође, како би се уланчила са другом речју како би настала слика оног што је било, јер је тако боље, јер он излази пред причу онда када себе сакупи на једно место, кружећи док пише како би тамо где је он проговорило биће, јер писање „не пише“, него је. Он који пише предао се бићу, које нема ни почетка, ни краја, а нејасно је сваком човеку чим се за њега запита: шта је то? Као када се гази *ћо шрбуху своје сенке*. Не зна се шта је биће. Шта је оно, без даљњег, није јасно. Мора се далеко ићи, треба да се буде близу себе, да се лута путевима који никуда не воде и да се пише, узалуд или не, о ономе што нам је најближе. А биће се опет удаљава од нас и борави тамо где је било и пре. Одговором на њега ми не бисмо напустили писање. Нити бисмо питајући о бивствовању започели писање. Ја идем изван тога. Према свили нежности гредим и према стропоштавању. Идем према луци Данте, далеко после половине мога животног путовања („nel mezzo del cammin di nostra vita“), кроз тамну шуму („selva oscura“) корачајући. Са снагом колико је у мени још светлости преостало. Тако говори. Тако је у њему *ћоворило*. Ово што настаје сада, настаје на тај начин: реч по реч, онако како је ишао, некад, као дете, корак по корак, док сећање на то лежи у тами. Без плана је. Али писање му не почива у не-пореклу. Једном је давно лежао на једном каучу у соби. Светлост упаљена, сиво-жута. Сећање на то чини му се сада као падање снега. Као вијорење блиставих трака над њим ондашњим. Препуно звона – стакло једног бића. Унутра је, у шкољци првог читања. У њој пише сада. По зидовима те густе, ломљиве светлости писати док о њој мислим. О том лескању разбацаном по неколиким сликама сећања. Могу написати: ја сам дечак, лежим на каучу, по први пут читам књигу. И даље!? – Не! О томе се не може ништа смислено написати. Гуши то што се ништа више о томе није запамтило. *Већ и ћага је то било у смрти мојој, усред ње, будуће. И ћага је у ћоме била уписана ћролазност, макар се радило и о једном од најважнијих догађаја у човековом живоћу. Чак и ово ћисање у овом ћиренућу, које има ћорекло у ћоом давном зајажану ћроћицања, оглази даље.* Други пут, десетак година касније, иста сцена. Дечак ондашњи, сада већ младић, чита Игоа. Лежи на каучу, у хладовини собе, иза завеса. Пригушена светлост долази споља. Опружено тело. Сањари над текстом. *Писаћи као Иго.* Никада то неће моћи. Два човека – два света. Сада пише оно што његово писање упућује писању самом. *Пишчево ћоље није нишћа друго до ћисање само, као једини ћросћор за човека који ћише; ћусћоловина ћисања, ћре нећо ћисање ћусћоловине.* Мање од века после Игоа дошла је Натали Сарот. Клод Симон. Нема приче. *Свако ћричање је обмана. Маркиза је изашла у ћећ саћи. Књића се сћивара на нивоу ћисања, језика. Сада ћише. Иде ћо ћрашини. Писаћи о ћрашини. Полазим како бих се враћоо ћо оно елемен-*

шарно у чему сам живео. И задржао га у једној књизи. Више од шпоа не моју. Ионако ме изван шпоа нема. Понео сам шпо са собом и – ево ме.

- Колико си година тацао по прабини?

- Много и све су далеке сада.

- И ниси тамо ништа изубио?

- Не, добио сам! Видео сам у њој почешак нечеја и свеја. Мним да је прашина јача од пранија, постојанија и од саме смрти. Она је увек привидан крај нечеја бескрајно великој и видљиви почешак нечеја што се може делићи унедоолед. До привида нејостојања. Дубећи, она разара и ствара. У њеној јамаи и свешлосћи склупчани су миријаде животи. Само у њој нема ненасињивости. Што се више усињава више је насињива. И као што је писање изложено фасцинацији одсушности времена, јако је и прашина, с којом писање дели много чеја заједничкој – у најмању руку склоности ка бесконачном – изложена фасцинацији бескрајно малој простора, која човечије око без помајала још може да уочи. У њој смо ми сами још видљиви и можемо себи приуштићи прејсаву о шоме шта смо на крају.

Човек који је говорио заћута за тренутак-два, зурећи испред себе. – Био сам то ја. Мислим да ћу недостајати том нашем пратиоцу – прабини која ме је саздала – када се једном, много пре но мислим, много пре него што се излазећи из дечаштва каже „једном после и потом“, будем увукао у бескрајну густину постојања. А могуће је да ће ми она прионути на лице и учинити да на њему засветле миријаде живота, бројни дани предани ми из изобиља света. Док будем трчао. Док будем приспевао своје путу. На коме се простире ово писање. И ова писаљка. И ова рука над којом бдије светлост. Која пада, обупљујући близину ствари, пределâ, блата и бића.